

EXCEPT

Badania terenowe EXCEPT

Paweł Kubicki
Jędrzej Stasiowski

Plan prezentacji

Cele i metodologia komponentu jakościowego

Trajektorie życiowe

- Wybory edukacyjne
- Wchodzenie w dorosłość i kategoria autonomii
- Główne typy ścieżek zawodowych
- Niepewność zatrudnienia

Polityki rynku pracy z perspektywy młodzieży

- Młodzi jako „klienci” urzędów pracy
- Potrzeby i rozwiązania

Cele i metodologia

Badania terenowe EXCEPT 2015/2016

Badania terenowe EXCEPT

Badania terenowe - ponad 320 IDI w 9 krajach. 40 IDI w 7 lokalizacjach w Polsce

Dwa poziomy analizy – krajowa oraz międzynarodowa porównawcza. Wspólny schemat kodowy i wykorzystanie CAQDAS

Jak młodzież o niestabilnym zatrudnieniu bądź pozbawiona pracy, postrzega swoje położenie względem innych rówieśników, jak sobie radzi i jak ocenia swoje perspektywy na przyszłość?

Wywiady i transkrypcje

Kodowanie transkrypcji i opracowanie synopsis

Analiza transkrypcji i raporty krajowe

Kodowanie synopsis, analiza i raporty przekrojowe

Realizacja badań terenowych w Polsce

Respondent

- 18-30 lat
- Nie uczy się/nie studiuje (poza trybem niestacjonarnym)
- Od ukończenia edukacji minęło maksymalnie 5 lat

Realizacja

- **IV kwartał 2015 – III kwartał 2016**
- 40 wywiadów, 2 badacze, 6 wyjazdów badawczych.
- Dobór celowy: połowa w dużym mieście, pozostałe w małych miastach/obszarach wiejskich. W tym: około połowy – osoby zrekrutowane poprzez urzędy pracy, pozostali pracujący.

Próba

- Od 19 do 30 lat, średnio 25 lat. Wykształcenie co najwyżej średnie - 25 osób, wykształcenia wyższe – 12 osób
- 9 osób pracujących nieformalnie, 13 zatrudnionych formalnie; 18 bezrobotnych
- 22 osoby mieszkające z rodzicami – w miastach 45%, na wsiach 67%.

Cele komponentu jakościowego

ILUSTRACJA
DOŚWIADCZENIA
NIEPEWNOŚCI NA RYNKU
PRACY W ODRĘBNYCH
KONTEKSTACH
NARODOWYCH

SKUTKI NIEPEWNOŚCI
DLA SAMPOCZUCIA,
AUTONOMII, SYTUACJI
EKONOMICZNEJ W
KRÓTKIM I DŁUGIM
OKRESIE

Raport porównawczy WP4
*Niepewność zatrudnienia i
dobrostan*

AUTOPERCEPCJA,
STRATEGIE RADZENIA
SOBIE Z NIEPEWNOŚCIĄ
ZATRUDNIENIA

POLITYKI RYNKU PRACY
Z PERSPEKTYWY
MŁODZIEŻY – OCENY I
REKOMENDACJE

Raport porównawczy WP5
*Niepewność zatrudnienia i
autonomia*

Raport porównawczy WP6
*Niepewność zatrudnienia i
konsekwencje ekonomiczne*

Trajektorie życiowe

Wybory edukacyjne, wchodzenie w dorosłość i ścieżki zawodowe

Trudne wybory edukacyjne

Wybór szkoły ponadgimnazjalnej

- Wybór szkoły „horrorem”
- Wewnątrzsterowny: rezultat zainteresowań, spójny pomysł na własną przyszłość
- Częściej zewnątrzsterowny:
 - Wynik zewnętrznych okoliczności: dostępności szkół, sytuacji materialnej w domu itp.
 - Rezultat presji rodziców („praktyczne” kierunki lub dobrze płatne zawody) lub „owczy pęd”

Przerwanie edukacji

- Przyczyny – problemy rodzinne, konflikt w szkole, zajście w ciążę, prace dorywcze
- Głębokie konsekwencje – szczególnie w przypadku przerwania edukacji w szkole ponadgimnazjalnej
- Ryzyko wykluczenia społecznego pogłębia brak wsparcia rodzinnego

Mając 19 lat to nie miałam za dużo w głowie. Byłam przerażona wyborem studiów(...)to dla mnie to była masakra. Stwierdziłam, że mając 19 lat mam sobie wybierać coś, co będę robiła przez całe życie. Także obstawiałam bardziej, że to będzie jakaś praca biurowa, na tej zasadzie. Nie wiem co wtedy myślałam tak naprawdę” (Natalia, F, 29, HE, TE)

„ No bo niby zawód, wszystko od razu było. To trochę też by ułatwiło dalej, w dalszym tym... ale się nie udało skończyć. Jakoś zrezygnowałam. Poszedłam na budowę pracować i jakoś to tak poszło.” (Zenek, M, 24, LE, NCJ)

Znaczenie dorosłości

Wyprowadzka:
proces
negocjacji z
rodzicami

Dorosłość

Niezależność

Tożsama z przynajmniej
częściową autonomią finansową

Dojrzałość

Odpowiedzialność za siebie i
swoje działania. Kontrolowanie
emocji – reagowanie jak dorośli.

**Zmiana perspektywy – rodzicielstwo:
odpowiedzialność za drugiego człowieka**

„założyliśmy rodzinę i już wtedy to można powiedzieć, że jest się dorosłym(...)Zaczyna być człowiek odpowiedzialny za kogoś jeszcze. To jest duży skok bym powiedziała. Tylko, że dziecko w odpowiednim momencie i w odpowiednim wieku(...)” (Marzena, F, 30, HE, PE)

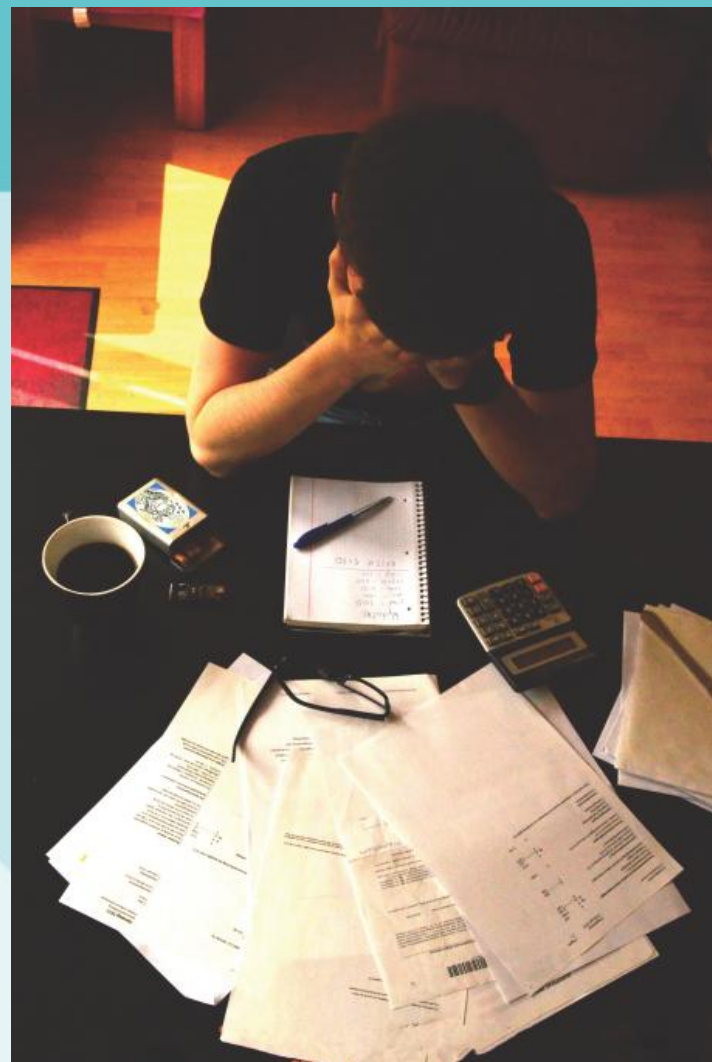
Fot. Julia Rusin, Konkurs fotograficzny EXCEPT

"[dorosłość to] nauczyć się ponosić konsekwencje za swoje czyny. A być tak super dorosłym to już jest wyższy level dorosłości to najpierw je przewidzieć."
(Gabrysia, F, 23, ME, NCJ)

„M:co to znaczy być dorosłym?

R: Oj(...)No na przykład opłacić... chodzić do pracy, żeby pieniądze mieć, żeby wszystko opłacić. Jakieś na przykład sprawy pozałatwiać” (...)No myślę, że samodzielna byłabym, gdybym sama mieszkała, pracowała. Na przykład musiałabym opłacić czynsz, zakupy zrobić, jakieś rachunki pozałatwiać na przykład.”
(Lena, F, 22, LE, TE)

Fot. Magdalena Piotrowicz, Konkurs fotograficzny EXCEPT

Wchodzenie w dorosłość jako nabywanie autonomii

Autonomia
psychiczna

Własny dochód
manifestacją
niezależności wobec
rodziców

Autonomia
mieszkaniowa

Autonomia finansowa

Decyzja o założeniu rodziny

Własne mieszkanie

”Częściowo-niezależni” - dochód
niewystarczający do wyprowadzki
z domu rodzinnego

Ścieżki edukacyjno-zawodowe – dwie kategorie trajektorii

Trajektorie pofragmentaryzowane

- Brak jasnego celu i ukierunkowania, poleganie na 'okazjach', ukierunkowanie na zdobycie własnych środków do życia
- Mniejsze wsparcie nieformalne: niższe zaangażowanie/zasoby społeczno-ekonomiczne rodziców
- Liczne epizody pracy nieformalnej, podejmowanie prac wymagających niepowiązanych kwalifikacji, zmiany sektorów zatrudnienia. Pułapka zatrudnienia nieformalnego – brak udokumentowanego stażu zawodowego.

Trajektorie ukierunkowane

- Cel zawodowy i ukierunkowanie na zdobywanie doświadczenia zawodowego w danym obszarze
- Kluczowa rola pierwszej pracy
- Rzadsze epizody pracy nieformalnej, staże i praktyki
- Epizody zatrudnienia układają się w logiczną ścieżkę kariery lub przynajmniej wiążą się z tym samym sektorem

*"Z wykształcenia jestem technikiem hotelarstwa (...) W sklepie, drogerii (...) Potem w jako telemarketer (...) samodzielnie znalazłam (...) dojeżdżałam (...) Umowa zlecenie (...) Później w firmie jako elektromonter.
(Nadia, F, 29, ME, U)*

„Jeżeli mam do wykonania jakąś pracę, to zawsze sobie przeliczam, rozważam, czy jest możliwość awansu, rozwoju. Wydaje mi się, że trzeba sobie gdzieś tam stawiać cel i do niego dążyć” (Natalia, F, 29, HE, TE).

Percepcja niepewności zatrudnienia

Subiektywna niepewność zatrudnienia

- określana wyłącznie przez odczucia badanych
- poczucie niepewności, brak stabilnego źródła dochodu, nieokreślone perspektywy zawodowe i przekonanie o niestabilności zatrudnienia
- ma znaczenie dla postaw i podejmowanych decyzji

Zinstytucjonalizowana niepewność zatrudnienia

- opiera się na formalnych definicjach niepewności zatrudnienia, którymi posługują się różne instytucje
- ogranicza możliwości wyborów życiowych i dostępność usług, w szczególności sektora finansowego

Praca nieformalna:

No właśnie(...)W każdej chwili może się skończyć(...)

„Trzeba cały czas coś mieć, nie rozpuszczać wszystkiego na raz, żeby w razie czego na zimę było(...) Albo jak zima idzie, to już na zimę lepiej(...) odkładać, żeby tę zimę przeżyć jakoś.”

Przyszłość – oczekiwania:

„...umowę zwykłą, normalną, na stały czas(...) Się bym ustatkował bardziej. Bym wiedział co mam, na co mogę sobie pozwolić, a na co nie. I tak to by wyglądało.”

(Zenek, M, 24, LE, NCJ)

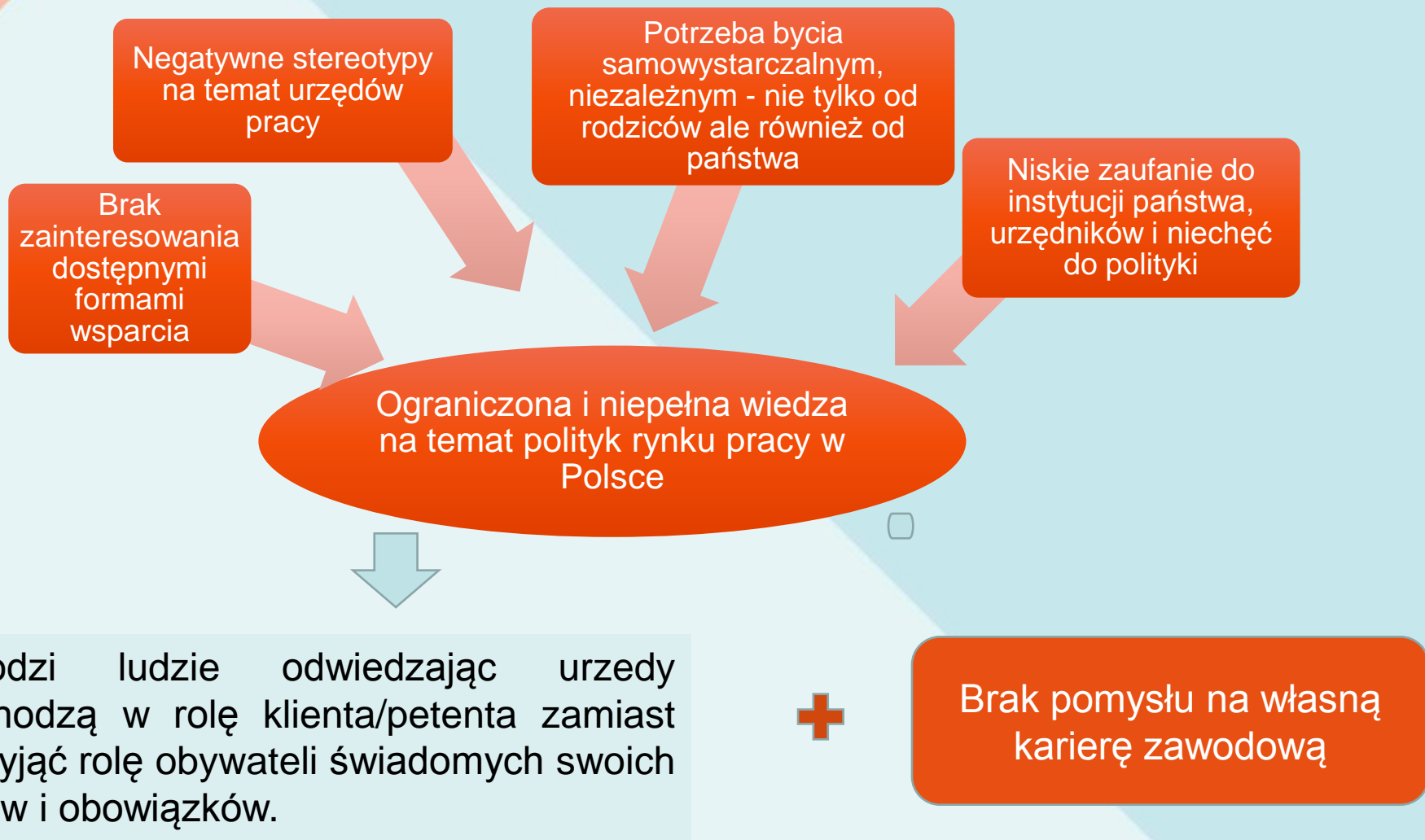

Polityki rynku pracy

perspektywa młodzieży

Polityki rynku pracy w Polsce – strona popytowa

Polityki rynku pracy w Polsce - strona podażowa

Urzędy pracy postrzegane jako zbiurokratyzowane, powolne struktury, które realizują ustalone procedury ignorując potrzeby jednostki.

Wyzwania implementacji polityk rynku pracy

Rytualizm

- “Oni są tacy służbiści. Ani z tym człowiekiem porozmawiać, ani nic, tylko żeby podstemplować, odhaczyć i następny, i następny, i następny. Pani mi dała jakieś ze dwa czy trzy numery do jakiś miejsc pracy. Już teraz nie pamiętam nawet. Do takich np. do sklepu z alkoholami. No ja mając małe dziecko nie mogę pracować do godziny 24. Do nich to w ogóle nie docierało, tak? Takie jakieś te prace chyba jak im przyszły do głowy, to takie rzucali. Bez żadnego pomysłu(…)” (Joanna, F, 27, ME, NCJ)

Biurokratyzacja zamiast indywidualizacji wsparcia

- „M: czuje pan, że to jest taka osoba, która chce pomóc? R: Nie, dla niej obojętne. To praca jej i tyle. Powie jakieś te, ale tak to nic z tego. No mówię, już tyle czasu byłem, chodzę i żadnej oferty. Nawet jak pracodawcę mam, to nie mają kasy, czy coś w tym stylu.”(Zenek, M, 24, HE, NCJ)

Lokalizacja ma znaczenia

Segment pracy wysokowykwalifikowanej w małym powiecie ziemskim z dominacją sektora rolniczego.

- „Ja roznosiłam CV po wszystkich placówkach opiekuńczo- wychowawczych i resocjalizacyjnych [w powiecie i sąsiednich]. Żadnego odzewu do tej pory. (...)tylko się uśmiechali, wrzucali na kupkę. (...) jak było 500 plus potrzebowali osób do tych świadczeń wydawania, to się uśmiechali tylko i mówili, że: "Szkoda pani czasu i szkoda naszego, bo już dawno ta osoba jest wybrana. Jest dane oświadczenie takie jakby", że poszukują tej osoby, bo muszą dać, (...)ale dalej to jest tak, że gdzieś tam odchodzi znajoma na ten, to już córka jest wysyłana na odpowiednie studia, żeby skończyć i móc przyjść.” (Michalina, F, 26, HE, NCJ)

„Seryjni”
stażyści -
strategia na
wyczekanie

Co można zrobić? Sugestie respondentów

Prewencja – lepiej ukierunkowane doradztwo zawodowe

- „...Nie, mieliśmy niby doradcę zawodowego w swojej szkole, ale nic go nie interesowało prócz no jego istnienia. To przede wszystkim, czyli jakieś takie spotkania. I nie jedno na rok, tak? Przynajmniej raz w miesiącu, a jeżeli już widzimy, że no osoba przejawia jakieś zainteresowania, to powinno się nie wiem czy w jakimś sensie wspomóc ją w rozwoju jakiś tam tych dodatkowych umiejętności, a nie po prostu pozostawić ją samej sobie, bo ja uważam po części, że ja zostałem tak potraktowany. Wydaje mi się, że przejawiałem naprawdę takie wyjątkowe jakieś tam umiejętności. Natomiast no zostały one zaprzepaszczone.” (Marian, M, 27, HE, TE)

Działanie poprzez szkoły

- „No nawet taki, żeby to CV, żeby ten młody człowiek wiedział dokładnie jak to napisać, a nie tylko tak po łebkach, żeby tego młodego człowieka jakoś ukierunkowano, no na jakie studia, potem, gdzie on może po tym iść, gdzie w jakich urzędach co załatwić, jeżeli coś tam trzeba, no gdzie po prostu do kogo się udać (...) Myślę, że już od gimnazjum dobrze by było to młotkować.” *Adrianna (F, 22, HE, TE)*

Zmiana nastawienia do młodych bezrobotnych i poprawa wizerunku urzędów pracy

- „... są też osoby, które nie korzystają z takich kanałów jak Internet czy znajomi. Warto żeby mieli gdzieś jakąś pomoc, jakieś oparcie. Fajnie, że takie instytucje istnieją, aczkolwiek ja bym im nadała trochę dynamizmu.”(Natalia, F, 29, HE, TE)

Co można zrobić? Sugestie respondentów

Problem – dodatkowe praktyki wakacyjne dla uczniów szkół zawodowych z mało rozwiniętego regionu

- “(...)Znaczący niestety rzeczywistość jest taka, że później idą do pracy, jaka im się trafi. Najczęściej też wiąże się to z tym, że są to czasami osoby mniej zamożne, których rodziców nie stać, żeby np. dać im pieniądze na pierwszy krok, czy pierwszy miesiąc życia w Warszawie, chociaż faktycznie, żeby mogli tam popracować, tak? Często jest też taka presja z domu, że "ty nie możesz pojechać, ty nie możesz nas zostawić, ty musisz mi pomóc” Marzena (F, 30, HE, PE)

Rozwiązanie – potencjalnie oparte o istniejące zasoby (bursy/akademiki)

- „...fajnie by było, gdyby było takie choćby nie wiem dofinansowanie, albo żeby współpraca z hotelami, gdzie mogliby im zapewnić choćby, nie mówię, że pokój im dać, gdzie mogliby im zapewnić jakiś tam nocleg w ramach tych praktyk.” Marzena (F, 30, HE, PE)

Polityki rynku pracy

Dobre pomysły,
problemy z
implementacją

Potrzeba
indywidualnego
podejścia do
młodych
bezrobotnych

Kształtowanie
postaw
obywatelskich i
budowanie wiedzy
na temat rynku pracy

„Miękkie”
umiejętności
pracowników
urzędów pracy

Wykorzystywanie
dostępnych zasobów

Prewencja. Rozwój
doradztwa
zawodowego

Social Exclusion

This project has received funding from the European Union's Horizon 2020 research and innovation programme under grant agreement No 649496